



YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2026-yil 1-son

VOLUME 6 / ISSUE 1 / 2026

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.6.1.



Crossref
Content
Registration

ISSN: 2181-1938

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O'zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 1140-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro'yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo'yicha mas'ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:

E. Mustafayev,
Y. Yarmolik,
E. Sharipov,
K. Abduvaliyeva,
Y. Mahmudov,
M. Sharifova,
Sh. Beknazarova

Musahhih:

M. Tursunov

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: jurisprudence.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1387

Tasdiqnom

№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2026-yil 24-fevralda bosmaxonaga topshirildi.
Qog'oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog'i: 18,1
Adadi: 100. Buyurtma: № 32.

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY'ATI

BOSH MUHARRIR

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

J. Allayorov – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquqiy tadqiqotlar oliy maktabi direktori, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

MAS'UL MUHARRIR

N. Ramazonov – Toshkent davlat yuridik universiteti O'zbek tili va adabiyoti shobasi mudiri, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

J. Blum – Amerika Qo'shma Shtatlarining Boston kolleji Huquq maktabi professori, huquq doktori (AQSh)

M. Vishovaty – Polshaning Gdansk universiteti professori (Polsha)

M. Hayat – Muhammadiyah Malang universiteti o'qituvchisi (Indoneziya)

A. Xoshimxonov – Toshkent davlat yuridik universiteti Yoshlar masalalari va ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha birinchi prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

A. Yakubov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro hamkorlik va uzluksiz ta'lim bo'yicha prorektor, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Axmedshayeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi shobasi professori, yuridik fanlar doktori

X. Xayitov – O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi deputati, yuridik fanlar doktori, professor

S. Yusupov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi shobasi mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

E. Egamberdiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Fuqarolik huquqi shobasi dotsenti, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

Sh. Ismoilov – Toshkent davlat yuridik universiteti Mehnat huquqi shobasi mudiri, yuridik fanlar doktori, dotsent

G. Uzakova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi shobasi professori, yuridik fanlar doktori

G. Yo'ldasheva – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari shobasi professori, yuridik fanlar doktori

A. Yo'ldoshev – Toshkent davlat yuridik universiteti Konstitutsiyaviy huquq shobasi dotsenti, yuridik fanlar doktori

R. Altiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish shobasi professori v.b., yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

M. Kurbanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish shobasi dotsenti v.b., yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

S. Oripov – Toshkent davlat agrar universiteti Huquqshunoslik kafedrasida dotsenti, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

F. Hamdamova – Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti Xalqaro huquq va ommaviy huquq fanlari kafedrasida dotsenti v.b., yuridik fanlar doktori

D. So'fiyeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi shobasi katta o'qituvchisi, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

R. Kuchkarov – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquq, jamiyat va madaniyat shobasi dotsenti v.b., filologiya fanlari nomzodi

УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

Правовой научно-практический журнал «Юриспруденция» – «Yurisprudensiya» – «Jurisprudence» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 1140.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:

О. Чориев

Редакторы:

Э. Мустафаев,
Е. Ярмолик,
Э. Шарипов,
К. Абдувалиева,
Й. Махмудов,
М. Шарифова,
Ш. Бекназарова

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт:

jurisprudence.tsul.uz

E-mail:

lawjournal@tsul.uz

Подписной индекс:

1387.

Свидетельство

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
24.02.2026.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 18,1. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 32.

Отпечатано в типографии
Ташкентского государственного
юридического университета.
100047, г. Ташкент,
ул. Сайилгох, дом 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

З. Эсанова – доктор юридических наук, профессор, проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Ж. Аллаёров – доктор философии по юридическим наукам, доцент, директор Высшей школы правовых исследований Ташкентского государственного юридического университета

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

Н. Рамазонов – доктор философии по филологическим наукам, доцент, заведующий сектором узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Дж. Блум – профессор юридической школы Бостонского колледжа (Бостон, США), доктор юридических наук

М. Вишоватый – профессор Гданьского университета (Гданьск, Польша)

М. Хаят – преподаватель Университета Мухаммадия Маланг (Индонезия)

А. Хашимхонов – первый проректор по делам молодёжи и духовно-просветительской работе Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

А. Якубов – проректор по международным связям и дополнительному образованию Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

М. Ахмедшаева – профессор сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Х. Хайитов – депутат Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

С. Юсупов – заведующий сектором административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Э. Эгамбердиев – доцент сектора гражданского права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

Ш. Исмоилов – заведующий кафедрой трудового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

Г. Узакова – профессор сектора экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Г. Юлдашева – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Юлдошев – доцент сектора конституционного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Р. Алтиев – и.о. профессора сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

М. Курбанов – и.о. профессора сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

С. Орипов – доцент кафедры права Ташкентского государственного аграрного университета, доктор философии по юридическим наукам

Ф. Хамдамова – и.о. доцента кафедры международного и публичного права Университета мировой экономики и дипломатии, доктор юридических наук

Д. Суфиева – старший преподаватель сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

Р. Кучкаров – доцент сектора права, общества и культуры Ташкентского государственного юридического университета, кандидат филологических наук

FOUNDER: TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” legal scientific and practical journal was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020 with certificate No. 1140.

The journal is included in the list of journals of the Higher Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of journal materials are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:

O. Choriev

Editors:

E. Mustafaev,
E. Yarmolik,
E. Sharipov,
K. Abduvalieva,
Y. Makhmudov,
M. Sharifova,
Sh. Beknazarova

Proofreader:

M. Tursunov

Technical editor:

U. Sapaev

Designer:

D. Rajapov

Editorial office address::

100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: jurisprudence.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Subscription index: 1387.

Certificate

№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 24.02.2026.

Paper size: A4. Cond.p.f: 18,1.

Units: 100. Order: № 32.

Published in the Printing house of
Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

J. Allayorov – Director of the Graduate School of Legal Research of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

EXECUTIVE EDITOR

N. Ramazonov – Head of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

J. Blum – Professor of Law School of Boston College, Doctor of Law (Boston, USA)

M. Vishovaty – Professor of the University of Gdańsk (Gdansk, Poland)

M. Hayat – Lecturer of the University of Muhammadiyah Malang (Indonesia)

A. Khashimhonov – First Deputy Rector for Youth Affairs and Spiritual and Educational Affairs of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

A. Yakubov – Deputy Rector for International Relations and Further Education of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

M. Akhmedshaeva – Professor of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

Kh. Khayitov – Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

S. Yusupov – Head of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

E. Egamberdiev – Associate Professor of the Department of Civil Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

Sh. Ismoilov – Head of the Department of Labor Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

G. Uzakova – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

G. Yuldasheva – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Yuldoshev – Associate Professor of the Department of Constitutional Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

R. Altiev – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

M. Kurbanov – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

S. Oripov – Associate Professor of the Department of Law of Tashkent State Agrarian University, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

F. Hamdamova – Acting Associate Professor of the Department of International Law and Public Law of the University of World Economy and Diplomacy, Doctor of Law

D. Sufieva – Senior Lecturer of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

R. Kuchkarov – Associate Professor of the Department of Law, Society and Culture of Tashkent State University of Law, Candidate of Philological Sciences

MUNDARIJA

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

11 **ESHTURDIYEVA FARANGIZ BAXODIR QIZI**

Huquqiy bo'shliq fenomeni va uni bartaraf etish: O'zbekiston fuqarolik qonunchiligi misolida

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

21 **NOSIROV SHERZOD SHERMATOVICH**

Transchegaraviy to'lovga qobiliyatsizlik huquqi: nazariy yondashuvlar va zamonaviy muammolar

28 **ABDULLAYEV KOMILJON ISTATILLO O'G'LI**

Bulutli texnologiyalarni huquqiy tartibga solish muammolari va istiqbollari

36 **AVLIYOQULOV BEKMIRZA BEKTEMIROVICH**

Transchegaraviy zarar yetkazish oqibatida vujudga kelgan nizolarni hal qilishda xalqaro xususiyl huquqning o'rne

44 **MAMADIYEV ABROR ABDURAXMON O'G'LI**

O'zbekistonda intellektual mulk huquqlarini himoya qilish tizimini takomillashtirish yo'llari: kompensatsiyaviy mexanizmlar

53 **RAHMATOV AZIZBEK ISKANDAR O'G'LI**

Mezonin kapitalning tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishdagi o'rne va uning huquqiy tartibga solinishi

61 **SAIDOVA NIGORAXON AKMAL QIZI**

Onlayn marketpleys operatorlarining huquqiy maqomi

12.00.06 – TABIIY RESURSLAR HUQUQI. AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

74 **ISANOV XOLMUROD RUZIYEVICH**

Qishloq xo'jaligi sohasini huquqiy tartibga solishni takomillashtirish muammolari

12.00.07 – SUD HOKIMIYATI. PROKUROR NAZORATI. HUQUQNI MUHOFAZA QILISH FAOLIYATINI TASHKIL ETISH. ADVOKATURA

83 **BAZARBAEVA SHAXLO RAXIMOVNA, SOBITOVA UMIDAXON MUROD QIZI**

Fuqarolar huquqlarini ta'minlashda huquqni muhofaza qiluvchi organlar va sud tizimining o'zaro hamkorligi

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

94 **ABBOSOV MIRSULTON MIRSHAROF O'G'LI**

Sun'iy intellektdan foydalangan holda sodir etilgan jinoyatlar uchun javobgarlik: xalqaro-huquqiy yondashuv

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQI VA
SUD EKSPERTIZASI

102 **BAZAROVA DILDORA BAXADIROVNA**

Jinoyat protsessida ichki ishonchga ko'ra dalillarni baholashning nazariy muammolari

12.00.12 – KORRUPSIYA MUAMMOLARI

125 **KOLENKO YEVGENIY VYACHESLAVOVICH, AHMADOV ALIMARDON AXMADOVICH**

Kriptoaktivlar soyadagi iqtisodiyotda: jinoiy faoliyatda foydalanilgan aktivlarni
qaytarishning huquqiy tahlili

137 **AHMADJONOV MURODULLO NURALI O'G'LI**

Korrupsiyaning sabablari va demokratik yechimlar

12.00.13 – INSON HUQUQLARI

145 **MO'MINOV ASILBEK HUSNIDDIN O'G'LI**

Raqamli muhitda shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilish sohasidagi qonunchilik: xorijiy
tajriba va milliy istiqbollar

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА.
ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

11 ЭШТУРДИЕВА ФАРАНГИЗ БАХОДИР КИЗИ

Феномен правового пробела и его устранение: на примере гражданского законодательства Узбекистана

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО.
СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

21 НОСИРОВ ШЕРЗОД ШЕРМАТОВИЧ

Трансграничное право несостоятельности: теоретические подходы и современные проблемы

28 АБДУЛЛАЕВ КОМИЛЖОН ИСТАТИЛЛО УГЛИ

Проблемы и перспективы правового регулирования облачных технологий

36 АВЛИЁКУЛОВ БЕКМИРЗА БЕКТЕМИРОВИЧ

Роль международного частного права в разрешении споров, возникающих в результате причинения трансграничного ущерба

44 МАМАДИЕВ АБРОР АБДУРАХМОН УГЛИ

Пути совершенствования системы защиты прав интеллектуальной собственности в Узбекистане: компенсационные механизмы

53 РАХМАТОВ АЗИЗБЕК ИСКАНДАР УГЛИ

Роль мезонинного капитала в финансировании предпринимательской деятельности и его правовое регулирование

61 САИДОВА НИГОРАХОН АКМАЛ КИЗИ

Правовой статус операторов онлайн-маркетплейсов

12.00.06 – ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО. АГРАРНОЕ ПРАВО. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

74 ИСАНОВ ХОЛМУРОД РУЗИЕВИЧ

Проблемы совершенствования правового регулирования сельскохозяйственной сферы

12.00.07 – СУДЕБНАЯ ВЛАСТЬ. ПРОКУРОРСКИЙ НАДЗОР.

ОРГАНИЗАЦИЯ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. АДВОКАТУРА

83 БАЗАРБАЕВА ШАХЛО РАХИМОВНА, СОБИТОВА УМИДАХОН МУРОД КИЗИ

Взаимодействие правоохранительных органов и судебной системы при обеспечении прав граждан

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

94 АББОСОВ МИРСУЛТОН МИРШАРОФ УГЛИ

Ответственность за преступления, совершённые с использованием искусственного интеллекта: международно-правовой подход

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

102 БАЗАРОВА ДИЛДОРА БАХАДИРОВНА

Теоретические проблемы оценки доказательств по внутреннему убеждению в уголовном процессе

12.00.12 – ПРОБЛЕМЫ КОРРУПЦИИ

125 КОЛЕНКО ЕВГЕНИЙ ВЯЧЕСЛАВОВИЧ, АХМАДОВ АЛИМАРДОН АХМАДОВИЧ

Криптоактивы в теневой экономике: правовой анализ возврата активов, используемых в преступной деятельности

137 АХМАДЖОНОВ МУРОДУЛЛО НУРАЛИ УГЛИ

Причины коррупции и демократические решения

12.00.13 – ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

145 МУМИНОВ АСИЛБЕК ХУСНИДДИН УГЛИ

Законодательство в сфере защиты персональных данных в цифровой среде: зарубежный опыт и национальные перспективы

CONTENTS

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

11 ESHTURDIEVA FARANGIZ BAKHODIR KIZI

The phenomenon of legal gaps and their elimination: on the example of Uzbekistan's civil legislation

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

21 NOSIROV SHERZOD SHERMATOVICH

Cross-border insolvency law: theoretical approaches and contemporary challenges

28 ABDULLAEV KOMILJON ISTATILLO UGLI

Problems and prospects of legal regulation of cloud technologies

36 AVLIYOQULOV BEKMIRZA BEKTEMIROVICH

The role of private international law in resolving disputes arising from transboundary damage

44 MAMADIEV ABROR ABDURAKHMON UGLI

Ways to improve the system of protection of intellectual property rights in Uzbekistan: compensatory mechanisms

53 RAHMATOV AZIZBEK ISKANDAR UGLI

The role of mezzanine capital in financing entrepreneurial activity and its legal regulation

61 SAIDOVA NIGORAXON AKMAL KIZI

Legal status of online marketplace operators

12.00.06 – THE LAW OF NATURAL RESOURCES. AGRARIAN LAW. ENVIRONMENTAL LAW

74 ISANOV KHOLMUROD RUZIEVICH

Problems of improving the legal regulation of the agricultural sector

12.00.07 – JUDICIAL BRANCH. PROSECUTOR'S CONTROL. ORGANIZATION OF LAW ENFORCEMENT. ADVOCACY

83 BAZARBAEVA SHAKHLO RAKHIMOVNA, SOBITOVA UMIDAKHON MUROD KIZI

Interaction between law enforcement agencies and the judicial system in ensuring the rights of citizens

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

94 ABBOSOV MIRSULTON MIRSHAROF UGLI

Liability for crimes committed using artificial intelligence: an international legal approach

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

102 BAZAROVA DILDORA BAKHADIROVNA

Theoretical problems of evidence evaluation based on inner conviction in criminal procedure

12.00.12 – CORRUPTION PROBLEMS

- 125 **KOLENKO YEVGENIY VYACHESLAVOVICH, AHMADOV ALIMARDON AHMADOVICH,**
Crypto-assets in the shadow economy: a legal analysis of the asset recovery used in criminal activities
- 137 **AHMADJONOV MURODULLO NURALI UGLI**
Causes of corruption and democratic solutions

12.00.13 – HUMAN RIGHTS

- 145 **MUMINOV ASILBEK KHUSNIDDIN UGLI**
Legislation in the field of personal data protection in the digital environment:
foreign experience and national perspectives

Kelib tushgan / Получено / Received: 18.12.2025
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 11.02.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 24.02.2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.6.1./YMWC2593>

UDC: 340.13(045)(575.1)

HUQUQIY BO'SHLIQ FENOMENI VA UNI BARTARAF ETISH: O'ZBEKISTON FUQAROLIK QONUNCHILIGI MISOLIDA

Eshturdiyeva Farangiz Baxodir qizi,
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi
Qonunchilik va huquqiy
siyosat instituti yetakchi ilmiy xodimi
ORCID: 0009-0001-3178-4683
e-mail: farangizbahodirovna@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada huquqiy bo'shliq fenomeni va uni bartaraf etish masalalari atroflicha nazariy hamda amaliy tahlil qilingan. Tadqiqotda huquqiy bo'shliqlar huquq tizimning rivojlanish jarayonida vujudga keladigan obyektiv va murakkab hodisa sifatida baholanib, ularning fuqarolik qonunchiligida namoyon bo'lish shakllari ochib berilgan. Maqolaning maqsadi huquqiy bo'shliqlarni aniqlash mezonlari va turlarini ilmiy asoslash, milliy va xorijiy huquqshunoslik doktrinasida shakllangan yondashuvlarni qiyosiy tahlil qilish hamda O'zbekiston fuqarolik qonunchiligi misolida huquqiy bo'shliqlarni bartaraf etishning aniq huquqiy mexanizmlarini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqotda tizimli tahlil, qiyosiy-huquqiy, normativ-huquqiy va doktrinal usullardan foydalanilgan. Mahalliy va xorijiy olimlarning huquqiy bo'shliqqa oid qarashlari umumlashtirilib, fuqarolik qonunchiligida shaxsiy nomulkiy huquqlar, shaxsiy hayot daxlsizligi, tasvirlar va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bilan bog'liq huquqiy bo'shliqlar aniqlangan. Maqolada huquqiy bo'shliqlarni bartaraf etishga qaratilgan aniq normativ-huquqiy va institutsional tavsiyalar ilgari surilib, huquqiy monitoringni kuchaytirish, rekodifikatsiya jarayonlarini takomillashtirish, qonun ijodkorligida huquqiy bo'shliqlarni barvaqt aniqlash mexanizmlarini joriy etish zarurligi asoslantirilgan. Tadqiqot natijalaridan qonun ijodkorligi amaliyotida, fuqarolik qonunchiligini takomillashtirishda, ilmiy tadqiqotlarda foydalanish mumkin.

Kalit so'zlar: huquqiy bo'shliq, huquqiy bo'shliq fenomeni, fuqarolik qonunchiligi, huquqiy tartibga solish, shaxsiy nomulkiy huquqlar, huquqiy monitoring, rekodifikatsiya, qonun ijodkorligi, yuridik texnika

ФЕНОМЕН ПРАВОВОГО ПРОБЕЛА И ЕГО УСТРАНЕНИЕ: НА ПРИМЕРЕ ГРАЖДАНСКОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УЗБЕКИСТАНА

Эштурдиева Фарангиз Баходир кизи,
ведущий научный сотрудник
Института законодательства и правовой политики
при Президенте Республики Узбекистан

Аннотация. В статье осуществлён всесторонний теоретический и практический анализ феномена правового пробела и способов его преодоления. В рамках исследования правовые пробелы рассматриваются как объективное и сложное явление, возникающее в

процессе развития правовой системы, и раскрываются формы их проявления в гражданском законодательстве. Цель статьи заключается в научном обосновании критериев выявления и классификации правовых пробелов, проведении сравнительного анализа подходов, сложившихся в национальной и зарубежной правовой доктрине, а также в разработке конкретных правовых механизмов их устранения на примере гражданского законодательства Республики Узбекистан. В исследовании использованы системный анализ, сравнительно-правовой, нормативно-правовой и доктринальный методы. Обобщены взгляды отечественных и зарубежных учёных на проблему правового пробела, выявлены правовые пробелы в сфере личных неимущественных прав, неприкосновенности частной жизни, защиты изображений и персональных данных в гражданском законодательстве. В статье сформулированы конкретные нормативно-правовые и институциональные рекомендации, направленные на устранение правовых пробелов, обоснована необходимость усиления правового мониторинга, совершенствования процессов рекодификации, а также внедрения механизмов раннего выявления правовых пробелов в законотворческой деятельности. Результаты исследования могут быть использованы в практике законотворчества, при совершенствовании гражданского законодательства и в научных исследованиях.

Ключевые слова: правовой пробел, феномен правового пробела, гражданское законодательство, правовое регулирование, личные неимущественные права, правовой мониторинг, рекодификация, законотворчество, юридическая техника

THE PHENOMENON OF LEGAL GAPS AND THEIR ELIMINATION: ON THE EXAMPLE OF UZBEKISTAN'S CIVIL LEGISLATION

Eshturdieva Farangiz Bakhodir kizi,

Leading Research Fellow at the Institute of Legislation and
Legal Policy under the President of the Republic of Uzbekistan

Abstract. The article provides a comprehensive theoretical and practical analysis of the phenomenon of legal gaps and the mechanisms for their elimination. Legal gaps are examined as an objective and complex phenomenon arising in the process of development of the legal system, and the forms of their manifestation in civil legislation are revealed. The purpose of the article is to substantiate the criteria for identifying and classifying legal gaps, to conduct a comparative analysis of approaches developed in national and foreign legal doctrine, and to elaborate specific legal mechanisms for eliminating legal gaps using the example of the civil legislation of the Republic of Uzbekistan. The study employs methods of systemic analysis, comparative legal analysis, normative legal analysis, and doctrinal research. The views of national and foreign scholars on the issue of legal gaps are generalized, and legal gaps in civil legislation related to the protection of personal non-property rights, the inviolability of private life, the protection of image, and personal data are identified. The article proposes specific normative and institutional recommendations aimed at eliminating legal gaps, substantiates the necessity of strengthening legal monitoring, improving recodification processes, and introducing mechanisms for the early identification of legal gaps in lawmaking activities. The findings of the study may be used in lawmaking practice, in improving civil legislation, and in further scientific research.

Keywords: legal gap, phenomenon of legal gap, civil legislation, legal regulation, personal non-property rights, legal monitoring, recodification, lawmaking, legal technique

Kirish

Huquqiy bo'shliqlarni aniqlash va ularni bartaraf etish masalasi zamonaviy huquq ti-zimlarining barqarorligi, izchilligi va sama-

radorligini ta'minlashda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Jamiyatning iqtisodiy, ijtimoiy va texnologik rivojlanishi natijasida yangi ijtimoiy munosabatlar vujudga kelib,

ularning bir qismi amaldagi normativ-huquqiy tartibga solish doirasidan tashqarida qolmoqda. Natijada huquqni qo'llash amaliyotida turli talqinlar, huquqiy noaniqliklar va nizolar yuzaga kelmoqda. Ayniqsa, fuqarolik-huquqiy munosabatlar sohasida bunday huquqiy bo'shliqlar shaxsiy nomulkiy huquqlar, shaxsiy hayot daxlsizligi, tasvirlar va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bilan bog'liq munosabatlarda yaqqol namoyon bo'lmoqda. O'zbekiston sharoitida huquqiy tizimni modernizatsiya qilish, raqamli iqtisodiyotni jadal rivojlantirish, sun'iy intellekt va moliyaviy texnologiyalarni joriy etish jarayonlari fuqarolik qonunchiligida mutlaqo yangi munosabatlarni shakllantirmoqda. Ushbu munosabatlarning amaldagi huquq normalari bilan yetarli darajada qamrab olinmasligi fuqarolik qonunchiligida huquqiy bo'shliqlar paydo bo'lishiga olib kelmoqda. Shu bois huquqiy bo'shliq fenomenini nazariy jihatdan chuqur tahlil qilish, ularni aniqlash mezonlarini belgilash va bartaraf etishning huquqiy mexanizmlarini ishlab chiqish fuqarolik huquqi nazariyasi va amaliyoti uchun dolzarb vazifa hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi huquqiy bo'shliq fenomenini nazariy jihatdan asoslash, huquqiy bo'shliqlarni aniqlash mezonlari va turlarini ilmiy jihatdan tavsiflash hamda O'zbekiston fuqarolik qonunchiligi misolida ularni bartaraf etishning asosiy huquqiy mexanizmlarini tahlil qilishdan iborat.

Tadqiqotning obyekti huquqiy bo'shliqlar bilan bog'liq ijtimoiy munosabatlar bo'lsa, predmeti huquqiy bo'shliqlarni aniqlash va ularni bartaraf etishning nazariy hamda amaliy usullari hisoblanadi.

Huquqiy bo'shliq masalasi nazariy jihatdan ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan bo'lib, ularning orasida V.V. Lazarevning "huquqdagi bo'shliq – huquqning sukuti" tamoyiliga asoslangan ishlari alohida o'rin tutadi. Uning fikricha, bo'shliqni aniqlash uchun tartibga solinishi lozim bo'lgan ijtimoiy munosabat mavjud, biroq norma bu munosabatni

qamrab ololmaydigan holatlar aniqlanishi lozim (Lazarev, 1969).

Shuningdek, G'arbiy Yevropa ilmiy maktablarida huquqiy bo'shliq doktrinasi sud va parlament o'rtasidagi vakolatlar chegarasini aniqlash nuqtayi nazaridan yondashilgan. J. Kelsen bu borada shunday deydi: "Normativ tizimda bo'shliqlar davlatning iyerarxik normalar modeli doirasida yuzaga keladigan struktura muammosidir". U huquqiy tizimdagi bo'shliqlarni normativ piramida va Grundnorm konsepsiyasi doirasida tahlil qilgan (Kelsen, 1967). G. Hart "qonunning ochiq tuzilishi" tushunchasini joriy etib, bo'shliqlarni normaning tabiiy noaniqligidan kelib chiqishini asoslaydi (Hart, 1961). Yuridik talqin, noaniqlik va bo'shliqning mantiqiy-huquqiy tabiatini o'rgangan Skandinaviya huquqiy realizmi vakili A. Pekzenik esa bo'shliqlarni mantiqiy-tahliliy yondashuv asosida, normativ oqsash sifatida izohlaydi (Peczenik, 2008).

Zamonaviy tadqiqotchilar huquqiy bo'shliqlarni tartibga solishning institutsional usullarini, konstitutsiyaviy nazoratning rolini, "salbiy huquq ijodkorligi" fenomenini keng o'rgangan. Masalan, Aleksi normativ bo'shliqlarni "huquqning strukturasi", "printsipalar va qoidalar" ajratilishi orqali tahlil qiladi (Alexy, 1989). P. Kreyg Yevropa konstitutsiyaviy nazorati, sudlar roli va huquqiy bo'shliqlarni institutsional boshqarish masalalarini o'rgangan va u institutlar darajasidagi bo'shliqlarni konstitutsiyaviy nazoratning samaradorligi bilan bog'laydi (Craig, 2012). N. Bobbio huquqiy tizimlar, bo'shliqlar, kolliziyalar va ularni bartaraf etish mexanizmlarini chuqur tahlil qiladi va huquqiy bo'shliqlarni huquqiy tizimning strukturaviy muammosi sifatida baholaydi (Bobbio, 1993).

Milliy qonunchilikda ham huquqiy bo'shliqlar masalasi yetarlicha tadqiq etilgan. Milliy qonunchilikda huquqiy bo'shliqlar muammosini kompleks va tizimli tarzda tadqiq etgan olimlardan biri professor Sh.A. Saydullayev bo'lib, uning "Huquqdagi bo'shliqlar va ularni bartaraf etish yo'llari" nomli monogra-

fiyasi hamda qator ilmiy maqolalarida huquqiy bo'shliq tushunchasi nafaqat normativ-huquqiy yetishmovchilik, balki huquq ijodkorligi va huquqni qo'llash jarayonida yuzaga keladigan murakkab tizimli hodisa sifatida talqin qilinadi (Saydullayev, 2024).

Sh.A. Saydullayev huquqiy bo'shliqni huquqiy tartibga solish doirasiga kiruvchi ijtimoiy munosabatlarning amaldagi normativ-huquqiy hujjatlarda to'liq yoki qisman ifoda etilmaganligi bilan bog'liq holat sifatida baholab, ularning kelib chiqishiga obyektiv va subyektiv omillar ta'sir ko'rsatishini asoslaydi. Olim huquqiy bo'shliqlarni aniqlash jarayonini bosqichma-bosqich amalga oshiriladigan ilmiy-amaliy faoliyat sifatida ko'rib, bo'shliqlarni aniqlash, baholash va bartaraf etish mexanizmlarini huquq ijodkorligi jarayoni bilan uzviy bog'liq holda tahlil qiladi.

Shuningdek, Sh.A. Saydullayev huquqiy bo'shliqlarni bartaraf etishda normativ-huquqiy hujjatlarni takomillashtirish, huquq ijodkorligi mexanizmlarini modernizatsiya qilish hamda huquqiy tartibga solishda tizimli va muvozanatli yondashuvni qo'llash zarurligini ta'kidlaydi. Ushbu yondashuv huquqiy bo'shliqlarni faqat huquqiy kamchilik sifatida emas, balki huquq tizimining rivojlanish jarayonidagi obyektiv holat sifatida baholash imkonini beradi.

Xususan, N. Saburov huquqdagi bo'shliqni tartibga solinishi zarur bo'lgan ijtimoiy munosabatlarning amaldagi qonunchilikda huquq normalari bilan to'liq yoki qisman qamrab olinmagan holati sifatida ta'riflaydi (Saburov, 2007). M.I. Abdullayev esa qonunchilikdagi bo'shliqni muayyan ijtimoiy munosabatlarni tartibga solish uchun zarur bo'lgan huquqiy normaning mavjud emasligi bilan izohlaydi (Abdullayev, 2003). Ushbu yondashuvlar huquqiy bo'shliq fenomenini nafaqat normativ yetishmovchilik, balki huquq tizimining rivojlanish jarayonidagi obyektiv holat sifatida baholash imkonini beradi.

Asosiy qism

Tadqiqot obyekti – huquqiy bo'shliqlarning o'zi, predmeti esa ularni aniqlash va bartaraf etishning nazariy hamda amaliy mexanizmlaridir. Ushbu metodlarning uyg'un holda qo'llanishi huquqiy bo'shliq muammosini kompleks ilmiy yondashuv asosida tadqiq etish imkonini berdi. Tadqiqot metodologiyasi huquqiy bo'shliqlarni ilmiy jihatdan tahlil qilishga imkon beruvchi kompleks yondashuv asosida belgilandi. Tegishli qonunlar, kodekslar, Prezident nutqlari, davlat dasturlari va xalqaro hujjatlarning mazmuni normativ-huquqiy usulda o'rganildi. Doktrinal tahlil metodi yordamida huquqiy bo'shliq tushunchasiga oid nazariy qarashlar va olimlarning ilmiy ishlari tahlil qilingan. Tizimli tahlil usuli orqali huquqiy bo'shliqlarning kelib chiqish sabablari, ular bilan bog'liq ijtimoiy-huquqiy oqibatlar va ularni bartaraf etishning institutsional vositalari o'zaro bog'liqlikda baholandi.

Qonun ijodkorligi siyosatining asosiy maqsadlaridan biri – qonunchilikdagi bo'shliqlarni bartaraf etish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishdan iborat. Bunday bo'shliqlar huquqiy tizimdagi kamchiliklarning bir ko'rinishi sifatida qaraladi (*Jadval*).

V.V. Lazarevning fikriga ko'ra, huquqdagi bo'shliqlarning mavjudligini quyidagi holatlar bilan belgilash mumkin: avvalo, har qanday bo'shliq amaldagi huquq tizimining mazmunidagi bo'shliqdir. Ya'ni, mavjud mazmun tegishli huquqiy tizim bilan asoslangan bo'lishi kerak. Bo'shliqni aniqlashning o'zi yetarli emas, uni bartaraf etish uchun mazkur normaning amaldagi huquq tizimida mavjud bo'lishi zarurligini asoslash lozim.

Yana bir muhim jihat – isbotlash kerak. Shu tariqa, huquqdagi bo'shliq – bu normalar (huquqiy tartibga soluvchi qoidalar)ning to'liq yoki qisman yo'qligi bo'lib, ularning zarurligi jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlar rivoji, amaliy muammolarni hal etish ehtiyoji, amaldagi qonunchilik mazmuni, tamoyillari va siyosati bilan belgilanadi. Obrazli qilib ayt-

ganda, huquqdagi bo'shliq – bu “huquqning sukuti”dir (Lazarev, 1974).

Bunday bo'shliqlarning mavjudligi jamiyatda butun huquqiy tizimning rivojlani-shiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Chunki ayrim normativ-huquqiy hujjatlar mavjud bo'lsa-da, ular yuridik kuchga ega bo'lmaydi yoki boshqa sabablarga ko'ra amalda ishlamay-di. Buning sababi shundaki, ularning kuch-

ga kirishi va amalga oshirilishi uchun bir qator boshqa huquqiy manbalarni qabul qi-lish zarur bo'ladi. Mazkur holat O'zbekiston Respublikasida ham dolzarb bo'lib, ay-niqsa, huquqiy modernizatsiya sharoitida bo'shliqlarni aniqlash va bartaraf etishga qaratilgan tizimli yondashuv qonun ijodkor-ligi siyosatining muhim tarkibiy qismi bo'lib qolmoqda.

Jadval

Huquqiy bo'shliqni aniqlashda mahalliy va xorijiy olimlar talqini

№	Muallif	Yondashuvning mohiyati	Huquqiy bo'shliq talqini	Ilmiy ahamiyati
1	V. Lazarev	Normativ-doktrinal yondashuv	Huquqdagi bo'shliq – tartibga solinishi lozim bo'lgan ijtimoiy munosabat mavjud bo'lib, amaldagi norma uni qamrab olmagan holat (“huquqning sukuti”)	Bo'shliqni aniqlash mezonlarini ishlab chiqqan, huquq ijodkorligi bilan bog'lagan
2	H. Kelsen	Normativ-iyerarxik yondashuv	Bo'shliqlar normativ tizimning ichki strukturasi, normativ iyerarxiya va “Grundnorm” bilan bog'liq muammo sifatida namoyon bo'ladi	Huquqiy bo'shliqlarni huquq tizimining mantiqiy tuzilmasi orqali tahlil qilgan
3	H. Hart	Analitik-huquqiy yondashuv	Bo'shliqlar huquq normalarining “ochiq tuzilishi” va noaniqligi natijasida yuzaga keladi	Talqin va sud amaliyotida bo'shliqlarning muqarrarligini asoslagan
4	A. Pekzenik	Mantiqiy-tahliliy yondashuv	Huquqiy bo'shliq – normativ oqsash, mantiqiy yetishmovchilik shakli	Huquqiy argumentatsiya va talqin doirasida bo'shliqlarni asoslagan
5	R. Alexy	Prinsipial-normativ yondashuv	Bo'shliqlar qoidalar yetishmagan hollarda huquq prinsiplari orqali to'ldiriladi	Huquq prinsiplari orqali bo'shliqlarni bartaraf etish konsepsiyasini ishlab chiqqan
6	N. Bobbio	Tizimli-strukturaviy yondashuv	Bo'shliqlar huquq tizimining strukturaviy muammosi bo'lib, kolliziya bilan uzviy bog'liq	Huquq tizimining izchilligi va barqarorligi nuqtayi nazaridan tahlil
7	Sh. Saydullayev	Kompleks milliy yondashuv	Huquqiy bo'shliq – huquq ijodkorligi va huquqni qo'llash jarayonida yuzaga keladigan obyektiv va subyektiv omillar natijasi	Bo'shliqlarni aniqlash, baholash va bartaraf etishning bosqichli mexanizmini ishlab chiqqan
8	N. Saburov	Nazariy-ta'rifiy yondashuv	Tartibga solinishi zarur bo'lgan munosabatlarning qonunchilikda to'liq yoki qisman qamrab olinmaganligi	Milliy doktrinada bo'shliq tushunchasini aniqlashtirgan
9	M. Abdullayev	Normativ-funksional yondashuv	Zarur huquqiy normaning mavjud emasligi	Qonunchilikdagi bo'shliqni yuridik texnika bilan bog'lagan

Mazkur fikrlar huquqdagi bo'shliqlar masalasi nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham muammoli ekanligini ko'rsatadi. Gap shundaki, huquqdagi bo'shliqlar ko'pincha bevosita huquq ijodkorligi jarayonida emas, balki huquqni amalga oshirish jarayonida, ya'ni unga rioya qilish, ijro etish, undan foydalanish va uni qo'llash jarayonida namoyon bo'ladi. Bu, ayniqsa, huquqni muhofaza qilish faoliyatida, masalan, odil sudlovni amalga oshirishda yaqqol ko'zga tashlanadi.

Biroq qonunchilikdagi bo'shliqlarni to'ldirish, undagi kamchiliklarni bartaraf etish vakolati, asosan, ushbu qonunni qabul qilgan subyektga, ya'ni qonun chiqaruvchi organga berilgan. Huquqni muhofaza qiluvchi organlar, hatto sudlar ham, bunday vakolatga ega emas. Shuning uchun sud tizimi kabi muhim huquqni muhofaza qiluvchi organlar ham qonunchilikdagi bo'shliqlarni mustaqil ravishda to'ldira olmaydi.

Taniqli huquqshunos olimlar V.V. Lazarev, S.V. Lipen va A.X. Saidovlar "huquqdagi bo'shliqni bartaraf etishning asosiy vositasi – bu huquq ijodkorligidir (Lazarev et al., 2007)", deb ko'rsatadilar.

Qonun ijodkorligi faoliyatisiz yangi qonun hujjatini qabul qilish yoki amaldagi qonun hujjatlariga undagi bo'shliqni bartaraf etish uchun o'zgartish va qo'shimchalar kiritish mumkin emas. Qonun ijodkorligi – davlat organlari va mansabdor shaxslarning (referendum orqali butun xalqning) normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qilish, o'zgartirish, qo'shimchalar kiritish va bekor qilish bo'yicha faoliyati.

Normativ-huquqiy hujjatni qabul qilish zarurati, muayyan huquqiy normani bajar-maslikka qaratilgan xalq irodasi ijtimoiy jihatdan shakllangan ko'rinadi. Shuning uchun ham norma ijodkorligi e'tibori mavjud ijtimoiy ehtiyojni huquq "tili"da ifodalashga, uni qat'iy rasmiylashtirishga, huquqiy bo'shliq aniqlansa, uni aniq ifodalashga qaratiladi (Odilqoriyev, 1995).

To'g'ri, huquqiy bo'shliqlarni bartaraf etish ko'pincha qonunlarni yangilashni talab qiladi. Biroq tez-tez o'zgaradigan qonunchilik huquqiy barqarorlikka putur yetkazadi, iqtisodiy munosabatlarda xavfni oshiradi, biznes yuritishda prognoz qilinuvchanlikni pasaytiradi. Bu holat "normativ charchoq" (*regulatory fatigue*) deb ataladi (OECD, 2021). Shu sababli, bo'shliqlarni bartaraf etishda muvozanat zarur, ya'ni qonunlar ko'p o'zgarmasin, lekin zaruriy bo'shliqlar ham qoldirilmasin.

Shu munosabat bilan analogiya bo'shliqlarni hal qilishning asosiy yechimi sifatida amaliyotda keng qo'llaniladi. Xususan, R. Dvorkin aytganidek, "qonun bo'sh joylar bilan emas, balki tamoyillar bilan to'ldirilgan" (Dworkin, 1977). Ya'ni huquq analogiyasi bilan, huquq prinsiplari bilan ijtimoiy munosabatlarni tartibga solish mumkin. Biroq e'tirozlar shu ma'noda bildirildiki, o'z navbatida atroflicha talqin qilish imkonini berishi mumkin. Biroq huquqshunoslar qonunlarni jonlantirish va tamoyillarni qo'llash qobiliyatiga ega bo'lganda, bu eng samarali yechim deb hisoblanishi mumkin.

Shu bilan birga, inson huquqlarini cheklovchi va analogiya bo'yicha javobgarlikni belgilovchi normalarni qo'llashga yo'l qo'yilmaydi. Ya'ni ma'muriy javobgarlik va jinoiy javobgarlik masalalarini ko'rib chiqishda analogiyani qo'llab bo'lmaydi. Zero, Jinoyat kodeksi jinoyat huquqining birdan bir manbayi bo'lib, unda jinoiy hisoblangan qilmishlarning aniq va qat'iy ro'yxati belgilab berilgan. Kodekslarda ko'rsatilgan ro'yxatni kengaytirish yoki qisqartirishga yo'l qo'yilmaydi. Bunday vakolat faqat qonun chiqaruvchi organga beriladi.

Yana bir muhim fikr: ba'zi olimlar bo'shliqni faqat salbiy holat deb hisoblashadi. Ammo boshqa yondashuvga ko'ra, bo'shliq huquqiy tizimning tabiiy evolyutsiyasi uchun zarur bo'lgan "bo'sh joy"dir. Huquqning jamiyatdan orqada qolishi tabiiy. Amaliyotda birinchi bo'lib yangi iqtisodiy munosabatlar paydo bo'ladi. Shundan keyingina

ularni tartibga soluvchi qoidalar yaratiladi. Shunday qilib, bo'shliq zaiflik belgisi emas, balki huquqiy moslashuv mexanizmi hisoblanadi.

Bo'shliqni bartaraf etishga intilish ko'pincha:

- haddan tashqari ko'p normativ-huquqiy hujjatlar yaratilishiga;

- qonunchilikning ortiqcha detallashtirilishiga;

- huquqiy tizimning "byurokratik shishi"ga olib keladi.

Bu holat ilmiy adabiyotlarda "*overregulation*" (ortiqcha tartibga solish) deb ataladi (Sunstein, 2013).

Shunday ekan, bo'shliqni to'ldirish va "ortiqcha tartibga solish" o'rtasida juda nozik chegara mavjud. O'zbekiston qonunchiligida ham ayrim sohalar (soliq, bojxona, sanitariya qoidalari) shunday holatni boshdan kechirmoqda.

O'zbekiston Respublikasida qonun ijodkorligi siyosatining yo'nalishlari nafaqat nazariy ishlanmalar va tarmoq qonunchiligini tahlil qilish orqali, balki oliy davlat organlari, xususan, Prezident nutqlarida ilgari surilayotgan tashabbuslar orqali ham namoyon bo'ladi. So'nggi yillarda davlat rahbari tomonidan turli sohalarida yangi qonunlar qabul qilish zarurligi qayta-qayta ta'kidlanayotgani amaldagi huquq tizimidagi bo'shliqlarni bartaraf etishga qaratilgan siyosatning amaliy ifodasi sifatida e'tirof etilishi mumkin.

Jumladan, 2024-yil 18-noyabrda Oliy Majlis Qonunchilik palatasining saylovdan keyingi birinchi majlisidagi nutqida avariya holatidagi uy-joylar o'rniga zamonaviy ko'p qavatli uy-joylar qurish bilan bog'liq munosabatlarni tartibga solish maqsadida "Renovatsiya to'g'risida"gi qonunni qabul qilish zarurligi qayd etilgan edi. Ushbu tashabbus amaldagi uy-joy qonunchiligi obyektiv ravishda qamrab ololmaydigan murakkab qayta qurish va ko'chirish jarayonlari bilan bog'liq yangi ijtimoiy munosabatlarni huquqiy tartibga solish zarurati ortib borayotganidan dalolat beradi. Bundan tashqari, quri-

lish tashkilotlari va ularga investitsiya kiritayotgan fuqarolar o'rtasida yuzaga kelayotgan nizolar fonida fuqarolarning investitsiyalari himoya qilinishini kafolatlaydigan alohida qonun qabul qilish taklif etilmoqda. Mazkur holat fuqarolarning mulkiy manfaatlarini yetarlicha himoya qilmaslik sohasida huquqiy bo'shliq mavjudligi va uni bartaraf etishning maxsus huquqiy mexanizmi zarurligidan dalolat beradi.

Ijtimoiy sohada ham huquqiy tartibga solishni kuchaytirish zarurati sezilmoqda. Prezident tibbiy xizmatlar sifati va ajratilayotgan mablag'lar samaradorligini oshirish maqsadida majburiy tibbiy sug'urta tizimini alohida qonun bilan mustahkamlash vaqti kelganini ta'kidladi. Shuningdek, xususiy maktab va bog'cha qurmoqchi bo'lgan investorlarni qo'llab-quvvatlash, ularning faoliyati uchun aniq huquqiy kafolat va imtiyozlar yaratish zarurligi qayd etilgan. Ushbu tashabbuslar ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarida davlat va xususiy sektor o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solishda huquqiy bo'shliqlar mavjudligidan dalolat beradi, ular hali to'liq bartaraf etilmagan.

Raqamli iqtisodiyot va moliya bozorlarida esa bozor munosabatlarining yangi institutlari paydo bo'layotgan bir vaqtda ularni huquqiy jihatdan mustahkamlash ehtiyoji keskin sezilmoqda. Moliyaviy texnologiyalar, raqamli "*market-place*"lar, "*web-service*"lar, "*bond* omborlari" kabi platformalar faoliyati bilan bog'liq munosabatlar, shuningdek, franshizing, kapital bozori va "*startup*"lar sohasidagi huquqiy tartibga solish mexanizmlarini yaratish zarurligi alohida ta'kidlanmoqda. Bularning barchasi qonun ijodkorligi siyosati raqamli va innovatsion iqtisodiy munosabatlarning tezkor rivojlantirishiga mos ravishda modernizatsiya qilinishi kerakligini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, sun'iy intellektdan foydalanish natijasida yuzaga keladigan ijtimoiy va iqtisodiy munosabatlarni tartibga solishning huquqiy asoslarini ishlab chiqish masa-

lasi ham kun tartibida turibdi. Ushbu sohada maxsus huquqiy mexanizmlarning mavjud emasligi shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilish, intellektual mulk, javobgarlik va algoritmik xolislik bilan bog'liq masalalarda huquqiy noaniqliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Shuningdek, elektr energiyasi bozorida onlayn ulgurji savdo maydonini ishga tushirish rejalari iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan bo'lsa-da, ushbu sohada bozor mexanizmlarining huquqiy asoslarini tezkorlik bilan yaratish talab etiladi (Mirziyoyev, 2024).

Ko'rib turganimizdek, Prezident nutqlarida ilgari surilayotgan mazkur tashabbuslar nafaqat muayyan sohalarda yangi qonunlar qabul qilish, balki jamiyatda yuzaga kelayotgan yangi ijtimoiy munosabatlarni, jumladan, raqamli va innovatsion sohalardagi munosabatlarni o'z vaqtida huquqiy tartibga solish orqali huquqiy bo'shliqlarni tizimli ravishda bartaraf etish zarurligini yaqqol ko'rsatmoqda.

Shuningdek, yana bir qancha huquqdagi bo'shliqlarga *amaliy misollar* keltiramiz:

Birinchidan, fuqarolarning ismidan foydalanish sohasida amaldagi fuqarolik qonunchiligi aniq va tizimli normalarni o'z ichiga olmaydi. Ismdan foydalanish uchun shaxsning roziligi talab etilishi faqat umumiy qoidalaridan anglashiladi, bu esa huquqni qo'llashda noaniqlik va turlicha talqinlarga sabab bo'ladi.

Ikkinchidan, fuqaroning tasviriga bo'lgan huquqi ham hozirgi Fuqarolik kodeksida yetarli darajada tartibga solinmagan bo'lib, amaldagi norma na tasvir tushunchasini, na tasvirdan roziliksiz foydalanish mumkin bo'lgan holatlarni aniq belgilaydi. Natijada fuqarolarning shaxsiy nomulkiy huquqlarini himoya qilishda huquqiy bo'shliq vujudga keladi.

Uchinchidan, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida har kimning shaxsiy hayotiga aralashishdan himoyalani shu huquqi e'tirof etilgan bo'lsa-da, amaldagi fuqarolik qonun-

chiligida bu huquqni amaliy himoya qilishning aniq mexanizmlari yetarlicha ishlab chiqilmagan. Buning natijasida Konstitutsiyada mustahkamlangan shaxsiy hayot daxlsizligi bilan Fuqarolik kodeksidagi normalar o'rtasida ma'lum huquqiy bo'shliq vujudga kelgan.

To'rtinchidan, shaxsiy ma'lumotlar himoyasi va raqamli maxfiylik sohasida ham O'zbekiston qonunchiligida qator bo'shliqlar mavjud. "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi Qonun shaxsiy ma'lumotlar bilan bog'liq umumiy munosabatlarni tartibga solsa-da, zamonaviy raqamli muhitda yuzaga kelayotgan xavflarni – sun'iy intellekt tizimlari, katta hajmdagi ma'lumotlar bazalari, onlayn kuzatuv va profilizatsiya kabi hodisalarini kompleks qamrab olmaydi.

Shuningdek, ma'lumotlar himoyasi bo'yicha mustaqil nazorat organining yo'qligi, fuqarolarning raqamli savodxonligi pastligi amaldagi normalarning to'liq ishlamasligiga olib kelmoqda. Bu holatlar huquqdagi bo'shliqlar nafaqat klassik fuqarolik-huquqiy institutlarda, balki yangi raqamli munosabatlarda ham tizimli yondashuvni talab etayotganini ko'rsatadi.

Xulosa

Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, huquqiy bo'shliqlar zamonaviy huquqiy tizimlarning rivojlanish jarayonida muqarrar ravishda yuzaga keladigan, murakkab va ko'p qirrali hodisa hisoblanadi. Huquqiy bo'shliq fenomeni faqat normativ-huquqiy hujjatlarda alohida qoidaning yo'qligi bilan cheklanmay, balki huquq tizimining izchilligi, huquqni qo'llash amaliyotining barqarorligi va fuqarolarning huquq va erkinliklarini samarali himoya qilish darajasi bilan bevosita bog'liqdir.

Tadqiqot davomida huquqiy bo'shliqlar, bir tomondan, jamiyatda vujudga kelayotgan yangi ijtimoiy munosabatlarning huquqqa nisbatan ilgarilab ketishi natijasida, ikkinchi tomondan, huquq ijodkorligi jarayonidagi me'yoriy-texnik kamchiliklar, huquqiy prognoz va monitoring mexanizmlarining yetarli

darajada ishlab chiqilmaganligi natijasida vujudga kelayotganligi aniqlandi. Xususan, fuqarolik-huquqiy munosabatlar sohasida shaxsiy nomulkiy huquqlar, shaxsiy hayot daxlsizligi, tasvir va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bilan bog'liq munosabatlarda huquqiy bo'shliqlar amaliyotda ko'proq namoyon bo'lmoqda.

Milliy va xorijiy huquqshunos olimlar qarashlarining qiyosiy tahlili shuni ko'rsatadiki, huquqiy bo'shliq fenomeniga yagona yondashuv mavjud emas. Xorijiy doktrinada huquqiy bo'shliqlar ko'proq huquq tizimining normativ va tarkibiy muammosi sifatida talqin qilinsa, milliy qonunchilikda, xususan, Sh.A. Saydullayevning tadqiqotlarida, huquqiy bo'shliqlar huquq ijodkorligi va huquqni qo'llash jarayonida yuzaga keladigan obyektiv va subyektiv omillar bilan uzviy bog'liq bo'lgan murakkab hodisa sifatida asoslantirilgan. Ushbu yondashuv O'zbekiston fuqarolik qonunchiligidagi mavjud bo'shliqlarni aniqlash va bartaraf etishda uslubiy ustuvorlikka ega.

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, huquqiy bo'shliqlar nafaqat nazariy, balki o'ziga xos amaliy muammo bo'lib, fuqarolik qonun hujjatlarini qo'llash amaliyotida huquqiy noaniqliklar, turlicha talqinlar va fuqarolar huquqlarining samarasiz himoyasiga olib keladi. Shuning uchun huquqiy bo'shliqlarni bartaraf etish masalasi faqat deklarativ xulosalar bilan cheklanib qolmasdan, balki muayyan huquqiy va institutsional chora-tadbirlar orqali hal etilishi lozim.

Tadqiqot natijalari asosida huquqiy bo'shliqlarni bartaraf etish bo'yicha quyidagi aniq tavsiyalar ilgari suriladi:

Birinchidan, fuqarolik qonunchiligidagi huquqiy bo'shliqlarni tizimli ravishda aniqlash uchun doimiy huquqiy monitoring va diagnostika mexanizmini joriy etish zarur. Shu bilan birga, Fuqarolik kodeksi normalarini qo'llash amaliyoti, sud qarorlari va huquqni qo'llashda yuzaga keladigan muammolar muntazam tahlil qilib borilishi lozim.

Ikkinchidan, fuqarolik qonunchiligida shaxsiy nomulkiy huquqlarga oid normalarni alohida konseptual blok sifatida rekonstruksiya qilish maqsadga muvofiq. Xususan, fuqaroning ismi, tasviri, shaxsiy hayoti daxlsizligi va shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilishga oid normalar bir tizimga solinishi huquqiy bo'shliqlarni qisqartirishga xizmat qiladi.

Uchinchidan, qonun loyihalarini ishlab chiqish jarayonida huquqiy bo'shliqlarni oldindan aniqlashga qaratilgan "huquqiy bo'shliqlar ekspertizasi" institutini joriy etish tavsiya etiladi. Bunday ekspertiza qonun loyihasining mavjud huquqiy bo'shliqni qanday bo'shliqni to'ldirishi yoki aksincha, yangi bo'shliqlarni keltirib chiqarish ehtimolini baholashga qaratilgan bo'lishi lozim.

To'rtinchidan, huquqiy bo'shliqlarni bartaraf etishda yuridik analogiyalar va yuridik prinsiplardan foydalanish imkoniyatini saqlab qolgan holda, inson huquqlarini cheklaydigan yoki yuridik javobgarlikni belgilaydigan normalarga analogiyalarni qo'llash qat'iyon taqiqlanishi qonunchilik darajasida aniq belgilab qo'yilishi lozim.

Beshinchidan, huquqiy bo'shliqlarni bartaraf etishda sud amaliyotining rolini inobatga olish zarur, biroq sudlar tomonidan huquqiy bo'shliqlarni to'ldirish vaqtinchalik ekanligini, ularni to'liq bartaraf etish vakolati qonun chiqaruvchi hokimiyatga tegishli ekanligini institutsional jihatdan mustahkamlanishi lozim.

Oltinchidan, raqamli munosabatlar, shaxsiy ma'lumotlar, sun'iy intellekt va platforma iqtisodiyoti sohalarida yuzaga keladigan huquqiy bo'shliqlarni bartaraf etish uchun "framework" (asos) qonunchilik modelidan foydalanish maqsadga muvofiq. Bu esa huquqiy tartibga solishda ortiqcha detallashtirishning oldini olishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, huquqiy bo'shliqlarni bartaraf etish nafaqat yangi normalarni qabul qilish, balki huquqiy tartibga solish, yuridik texnika va institutsional mexanizm-

lar sifatini takomillashtirish orqali amalga oshirilishi lozim. Ushbu tavsiyalarining amalga oshirilishi O'zbekiston fuqarolik qonunchiligining izchilligi va barqarorligini

ta'minlashga, huquqni qo'llash amaliyotidagi noaniqliklarni kamaytirishga, fuqarolar huquqlarini samarali himoya qilishga xizmat qiladi.

REFERENCES

1. Abdullayev, M. I. (2003). *Teoriya gosudarstva i prava* [Theory of state and law]. St. Petersburg: Piter.
2. Alexy, R. (1989). *A theory of legal argumentation*. Clarendon Publ.
3. Bobbio, N. (1993). *Theory of legal norms*. Springer.
4. Craig, P. (2012). *EU administrative law*. Oxford University Publ.
5. Dworkin, R. (1977). *Taking rights seriously*. Harvard University Publ.
6. Hart, H. L. A. (1961). *The concept of law* (2nd ed. 1994). Clarendon Publ.
7. Kelsen, H. (1967). *Pure theory of law (Reine Rechtslehre)*. University of California Publ.
8. Lazarev, V. V. (1969). *Probely v prave (voprosy ponyatiya probelov i kritika teoriy besprobел'nosti prava)* [Gaps in law: Issues of the concept of gaps and criticism of the theory of gaplessness of law] (p. 72). Kazan.
9. Lazarev, V. V. (1974). *Probely v prave i puti ikh ustraneniya* [Gaps in law and ways of eliminating them] (pp. 6, 37, 39). Moscow.
10. Lazarev, V. V., Lipen, S. V., & Saidov, A. Kh. (2007). *Teoriya gosudarstva i prava* [Theory of state and law] (Ed. K. Kh. Abdurakhmanova). Plekhanov Russian Academy of Economics.
11. Odilqoriyev, X. T. (1995). *O'zbekiston Respublikasida qonun chiqarish jarayoni* [The legislative process in the Republic of Uzbekistan] (pp. 73–85). O'zbekiston.
12. OECD. (2021). *Regulatory policy outlook 2021*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/38b0fdb1-en>
13. Peczenik, A. (2008). *Law, morality, and the model of normative reasoning*. Springer.
14. Mirziyoyev Sh. (2024, November 18). *Oliy Majlis Qonunchilik palatasi majlisidagi nutq* [Speech at the meeting of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis].
15. Saburov, N. (2007). *Davlat va huquq nazariyasi (savollar, ta'riflar, tushuncha va atamalar)* [Theory of state and law: Questions, definitions, concepts, and terms] (p. 69). TSIL Publ.
16. Saydullayev, Sh. (2024). *Huquqdagi bo'shliqlar va ularni bartaraf etish yo'llari* [Gaps in law and ways to eliminate them] [Monograph].
17. Sunstein, C. R. (2013). *Simpler: The future of government*. Simon & Schuster Publ.

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2026-YIL 1-SON

VOLUME 6 / ISSUE 1 / 2026

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.6.1.